

RAPORT – Implementarea instrucțiunii metodice privind intervenția poliției în prevenirea și profilaxia HIV în mediul grupurilor cu risc sporit de infectare

---

**APEL PUBLIC privind
transparența activității**

Comisiei naționale pentru constituirea circumscripțiilor uninominale permanente

Organizațiile societății civile din țară și de peste hotare își exprimă îngrijorarea privind lipsa de transparență a activității Comisiei naționale pentru constituirea circumscripțiilor uninominale permanente. În condițiile în care asupra acestei Comisii planează suspiciuni de ingerință politică, activitatea acesteia urmează a fi cât mai transparentă, astfel încât să asigure accesul permanent la informația despre deciziile luate și consultarea publică deschisă și imparțială a proiectului de hotărâre privind constituirea circumscripțiilor uninominale.

La 20 iulie 2017, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea nr. 154 prin care a modificat sistemul electoral proporțional într-un sistem mixt, în pofida lipsei unui consens social și politic și contrar recomandărilor Comisiei de la Veneția.[\[1\]](#) Legea prevedea, printre altele, crearea unei Comisii independente pentru constituirea circumscripțiilor uninominale permanente (în continuare „Comisia”) în termen de 30 de zile de la intrarea în vigoare a legii. La 6 septembrie 2017, cu o întârziere de mai mult de două săptămâni, Guvernul a creat Comisia.

Anterior, la 23 august 2017, Guvernul a aprobat Regulamentul de activitate al Comisiei, deși Codul Electoral prevedea că această Comisie va activa în baza propriului regulament aprobat de Guvern. Acest lucru a fost criticat de către unele organizații ale societății civile din Moldova deoarece constituie o ingerință directă în activitatea Comisiei și încalcă independența acesteia.[\[2\]](#) Riscul de influență politică

în procesul de creare a circumscriptiilor uninominale a fost subliniat și de Comisia de la Veneția în opinia sa din iunie 2017 privind schimbarea sistemului electoral în Republica Moldova.[\[3\]](#)

Potrivit Planului de Acțiuni al Comisiei,[\[4\]](#) aceasta va avea 6 ședințe și, la 24 octombrie 2017, va aproba hotărârea privind constituirea circumscriptiilor uninominale pe care o va prezenta Guvernului. Dintre cele 6 ședințe preconizate, au avut loc deja 3 ședințe. Până la acest moment, pe pagina web a Cancelariei de Stat, instituție care, potrivit pct. 14 din Regulamentul Comisiei, asigură secretariatul Comisiei, nu a fost publicat vreun proces-verbal al Comisiei. Mai mult, informația despre discuțiile privind ședințele și deciziile adoptate de către Comisie nu este accesibilă pentru publicul interesat.

Potrivit Legii nr. 239 privind transparența în procesul decizional din 13 noiembrie 2008 și Hotărârii de Guvern nr. 967 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional din 9 august 2016, autoritățile publice sunt obligate să asigure transparența procesului decizional la fiecare etapă a elaborării unei decizii, să asigure accesibilitatea informației și să asigure consultarea publică a proiectelor de hotărâri.

Având în vedere cele menționate mai sus, și anume contextul în care a fost modificat sistemul electoral și în care a fost creată Comisia, modul de adoptare a Regulamentului Comisiei, în societate deja persistă o doză de neîncredere în activitatea acestei Comisii. Din acest motiv, cerința de transparență și profesionalism este și mai înaltă pentru activitatea Comisiei. În caz contrar, se vor confirma suspiciunile că aceasta a fost creată pentru beneficiul partidelor care au votat modificarea sistemului electoral.

Având în vedere cele menționate mai sus, precum și importanța și impactul deciziilor adoptate de această Comisie, dar și

termenii foarte restrânși de activitate a Comisiei, solicităm Comisiei pentru constituirea circumscripțiilor uninominale și Cancelariei de Stat:

1. Publicarea **în regim de urgență** a proceselor-verbale ale tuturor ședințelor Comisiei pe pagina web a Cancelariei de Stat și a oricăror alte informații care țin de activitatea Comisiei;
2. Consultarea publică a proiectului de hotărâre privind constituirea circumscripțiilor uninominale, prin publicarea unui anunț pentru depunerea comentariilor la proiectul de hotărâre înainte de adoptarea acesteia și alocarea unui termen rezonabil de depunere a comentariilor;
3. Publicarea sintezei comentariilor și obiecțiilor potrivit legislației privind transparența decizională.

SEMNETARI:

1. Asociația „AssoMoldave”, Roma, Republica Italia
2. Asociația „Baștina – Comunitatea Cetățenilor Moldoveni și nu numai”, Padova, Republica Italia
3. Asociația „Dacia”, Venezia, Republica Italia
4. Asociația „Gente Moldava”, Venezia, Republica Italia
5. Asociația de Voluntariat moldo-italiană „Renașterea”, Parma, Republica Italiană
6. Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT)
7. Asociația Pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER)
8. Asociația Promo-LEX
9. CPR-Moldova
10. Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM)
11. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare
12. Comunitatea basarabenilor din Irlanda „Moldova Vision”, Dublin, Irlanda
13. Institutul de Politici Publice (IPP)
14. Transparency International-Moldova

---

[1] Comisia de la Veneția, Opinia privind sistemul electoral pentru alegerile parlamentare, CDL-AD(2017)012, 19 iunie 2017, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)012-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)012-e).

[2] Promo-LEX, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Declarație: Implementarea sistemului electoral mixt începe tardiv, cu încălcarea legii și subminarea independenței Comisiei pentru constituirea circumscripțiilor uninominale, 21 august 2017, <https://promolex.md/10189-opinia-asociatiei-promo-lex-cu-referire-la-proiectul-regulamentului-initiat-de-ministerul-justitiei-privind-activitatea-comisiei-de-delimitare-a-circumscripțiilor-uninominale/>.

[3] Comisia de la Veneția, Opinia privind sistemul electoral pentru alegerile parlamentare, CDL-AD(2017)012, 19 iunie 2017, pag. 5, pct. 14.

[4] http://brd.gov.md/sites/default/files/planul_de_actiuni_calenduristic.pdf.

[PDF](#)

Raport – Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Semestrul I, anul 2017

**EFECTELE SISTEMULUI MIXT.
STUDIU DE CAZ: limitarea
dreptului constituțional de a**

alege al alegătorilor fără domiciliu sau reședință

Potrivit datelor din Registrul de Stat al Alegătorilor, la situația din data de 1 septembrie 2017, în Republica Moldova erau atestați 155 683 de alegători fără domiciliu sau reședință[1]. Acești 155 683 de cetățeni cu drept de vot reprezintă o pondere de 4.78% din totalul de 3 255 361 alegători înscriși în Registrul de Stat al Alegătorilor (situație la data de 1 septembrie 2017)[2]. Asociația Promo-LEX consideră necesar ca statutul categoriei respective de alegători să fie explicit reglementat în contextul modificărilor legislației electorale și ca aceștia să nu fie excluși din procesul electoral și privați de dreptul la vot. Or, noile prevederi legislative adoptate prin Legea nr.154 din 20 iulie 2017, restrâng nejustificat dreptul constituțional de a alege al alegătorilor fără domiciliu sau reședință.

Votarea conform domiciliului sau reședinței

În conformitate cu definițiile din Codul electoral, domiciliul este locul de trai permanent al unei persoane, iar reședința – loc de trai temporar, ambele fiind confirmate în buletinul de identitate.

Articolul 9 din Codul electoral, cu titlu de normă generală, prevede la alin. (1) că dreptul de vot se exercită în localitatea în care alegătorul își are domiciliul, cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul cod. Alineatul (2) al aceluiași articol stipulează că în cazul în care alegătorul are și domiciliu și reședință, în perioada valabilității reședinței, el votează în localitatea în care își are reședința.

În urma modificărilor operate în Codul Electoral la 20 iulie 2017, art. 87 alin. (4) stabilește că alegătorul votează la

secția de votare din circumscripția uninominală **unde își are domiciliul**. La alegerile parlamentare în circumscripțiile uninominale **nu participă alegătorii care nu au domiciliul în circumscripția uninominală respectivă**.

Remarcăm în acest sens că unicele limitări ale dreptului la vot admise de art. 38 din Constituție sunt limita de vârstă de 18 ani împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, și plasarea sub interdicție în modul stabilit de lege. În dezvoltarea acestei teze vine art. 13 din Codul electoral, care stabilește expres că nu au dreptul la vot cei recunoscuți incapabili printr-o hotărâre definitivă a instanței de judecată și de asemenea reiterează limita de vârstă și interdicțiile stabilite de lege. Considerăm că o atare interdicție prevăzută de lege trebuie să fie una expresă, directă, clară și în conformitate cu prevederile constituționale. Legiuitorul nu poate admite formulări și prevederi legale interpretabile și apte a fi aplicate arbitrar.

Prin urmare, tratăm condiționarea deținerii unui domiciliu, în sensul Codului electoral, pentru exercitarea dreptului de vot în circumscripția uninominală una ce contravine Constituției, discriminatorie și limitatoare.

Votarea în cadrul circumscripției naționale și a circumscripțiilor uninominale

Reținem, de asemenea, că **noua redacție a Codului electoral nu specifică procedura de vot în circumscripția națională a persoanelor fără domiciliul înscris în actul de identitate**. Articolul 1 din Cod stabilește că:

- circumscripție națională este circumscripția electorală de nivel național în care se organizează și se desfășoară alegerile deputaților în Parlament [\[3\]](#) în baza votului reprezentării proporționale pe listele de partid;
- circumscripție uninominală este circumscripția

electorală în care se organizează și se desfășoară alegerile unui singur mandat de deputat în Parlament în baza votului majoritar.

În continuare, art. 4 alin. (2) din Codul electoral prevede că în cadrul alegerilor parlamentare, fiecare alegător are dreptul să voteze cu două buletine – unul pentru circumscripția națională și celălalt pentru circumscripția uninominală. Respectiv, conducându-ne de prevederile art. 87 alin. (4) conform cărora la alegerile parlamentare în circumscripțiile uninominale **nu participă alegătorii care nu au domiciliul** în circumscripția uninominală respectivă, apare întrebarea – în ce măsură această normă se referă la votarea în circumscripția națională. Altfel spus, alegătorul fără domiciliu, ar putea să voteze cu un singur buletin, cel pentru circumscripția națională? Teoretic acest deziderat poate fi atins în cazul în care organele electorale vor opera cu două liste electorale, ori potrivit alin.1 art. 53 Cod Electoral, la primirea buletinului, alegătorul semnează în lista electorală în dreptul numelui. Totuși operarea cu două liste electorale va îngreuna activitatea organelor electorale și poate favoriza diverse erori tehnice și umane în operațiunile cu listele electorale și buletinele de vot.

Asociația Promo-LEX constată că *modificările operate în Codul electoral privind participarea la vot alegătorilor fără domiciliu în diferite tipuri de circumscripție, nu sunt explicite și lasă loc de interpretare. O eventuală permisiune de a vota doar în circumscripția națională ar afecta valoarea opțiunii exprimate de cetățean și prin urmare principiul egalității votului, consfințit în textul Constituției. În plus, ar fi o încălcare și a Liniilor directe ale Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept, conform cărora fiecare alegător are, în principiu, dreptul la un singur vot, iar în cazul în care sistemul electoral acordă alegătorilor dreptul la mai multe voturi, fiecare alegător beneficiază de același număr de voturi*[\[4\]](#).

Practica participării anterioare a alegătorilor fără domiciliu sau reședință la alegerile parlamentare desfășurate conform scrutinului reprezentării proporționale

La alegerile parlamentare anterioare, ce se desfășurau în baza reprezentării proporționale, într-o singură circumscripție națională, prevederile Codului electoral permitea alegătorilor fără domiciliu sau reședință să voteze prin diverse posibilități.

O primă modalitate presupunea votarea în baza listelor suplimentare. Articolul 53 alin. (2) prevede expres că alegătorii care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință pot vota în baza listelor suplimentare în care se va indica numele și prenumele alegătorului, data și locul nașterii, *ultimul loc de domiciliu în Republica Moldova*, numărul de identificare de stat (IDNP).

Această prevedere intră în contradicție cu cele expuse în art. 87 alin. (4) din Cod, or, alegătorul nu este domiciliat în circumscripția uninominală respectivă și drept urmare, el nu va putea vota în condițiile noilor reglementări.

A doua modalitatea se referea la votarea pe listele de bază. În acest sens, art. 39 alin. (8) prevede că persoanele cu drept de vot care, după ultima participare la alegeri, și-au schimbat locul de ședere sunt în drept, cel târziu cu 30 de zile înainte de următoarele alegeri, să-și declare locul nou de ședere la organul administrației publice locale pentru a putea fi înscrise în lista de alegători la secția de votare corespunzător locului șederii. Autoritățile administrației publice locale respective comunică neîntârziat informația în cauză Comisiei Electorale Centrale (CEC).

Potrivit definiției date de Codul electoral, declarația de ședere este procedura prin care cetățeanul cu drept de vot declară locul aflării sale în ziua alegerilor. Totuși declararea locului aflării nu înseamnă declararea domiciliului

sau reședinței. Respectiv, declararea locului aflării în ziua alegerii nu poate fi echivalată domiciliului. Totuși, interpretând extensiv norma citată în contextul sistemului de vot proporțional utilizat anterior, deducem că în lipsa necesității indicării exprese a domiciliului și în condițiile unei circumscripții unice naționale, acest mecanism ar fi putut utilizat de către persoanele care dintr-un motiv sau altul nu au o înregistrare la un loc de trai permanent în ziua alegerilor pentru a exercita dreptul constituțional de a alege. Or, în condițiile actualelor prevederi, operate în contextul modificării sistemului electoral de la proporțional la mixt, mecanismul prevăzut în art. 39 alin. (8) nu mai poate fi utilizat de către alegători.

Respectiv, în cazul regulilor prevăzute la art. 87 alin. (4) din Codul electoral modificat, lipsa în ziua alegerilor a unui domiciliu valabil, în sensul Codului electoral, face imposibilă aplicarea normei de la art. 39 alin. (8).

Limitarea dreptului alegătorilor fără domiciliu sau reședință de a semna în susținerea candidaților

De asemenea, reținem că în virtutea noilor prevederi de la art. 80 din Codul electoral, cetățenii cu drept de vot fără reședință sau domiciliu, la alegerile parlamentare nu vor putea semna în susținerea vre-unui candidat, în condițiile în care alin. (1) stipulează că pentru a fi înregistrat de consiliul electoral de circumscripție, candidatul pentru circumscripția uninominală prezintă, în condițiile art. 42 și art. 43, liste de subscripție care conțin semnăturile susținătorilor cu drept de vot din circumscripția uninominală unde intenționează să candideze.

În concluzie, tratăm condiționarea deținerii unui domiciliu, în sensul Codului electoral, pentru exercitarea dreptului de vot în circumscripția uninominală una ce contravine Constituției, discriminatorie și limitatoare, care limitează dreptul de a alege pentru circa 155 683 de alegători fără

domiciliu sau reședință ceea ce reprezintă 4.78% din totalul de 3 255 361 alegători înscriși în Registrul de Stat al Alegătorilor.

Recomandări

- modificarea art. 87 alin. (4) din Codul electoral cu scopul de a exclude condiționarea deținerii unui domiciliu, în sensul Codului, pentru exercitarea dreptului de vot;
- tratarea exactă și în conformitate cu normele constituționale de către legislator a mecanismului de realizare a dreptului de vot în cadrul circumscripției naționale sau uninominale la alegerile parlamentare;
- modificarea art. 80 din Codul electoral în vederea excluderii condițiilor ce limitează dreptul alegătorilor fără domiciliu sau reședință de a semna în susținerea candidaților.

[1] O parte dintre aceștia se pot afla cu trai permanent în afara țării, însă datele publice accesibile nu permit de a deduce numărul exact al acestora. În plus, Asociația Promo-LEX reiterează solicitarea ca alegătorii, aflați cu trai permanent în afara țării, să fie incluși în listele electorale de bază elaborate pentru exercitarea votului în secțiile de votare deschise peste hotarele țării.

[2] <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=20576&l=ro>

[3] Considerăm că referința făcută doar la cazul alegerilor parlamentare este una restrictivă, în condițiile atât alegerile Președintelui Republicii Moldova, cât și referendumurile naționale, se desfășoară în cadrul unei unități electorale administrative de tip național.

[4]

[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev-rom](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev-rom)

RAPORT Nr.1 – Monitorizarea Transparenței Activității Administrației Publice Locale de Nivelul II și a UTA Găgăuzia

---

Declarație privind modificarea sistemului electoral în Republica Moldova la Reuniunea anuală de implementare a dimensiunii umane a OSCE

Doamnelor și domnilor,

La 20 iulie curent, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat legea nr. 154 privind trecerea de la sistemul electoral proporțional către un sistem mixt de alegere a deputaților. Organizațiile semnatare recunosc dreptul Parlamentului Republicii Moldova de a modifica sistemul electoral.

Organizațiile subliniază, totuși, că o astfel de modificare

dramatică a sistemului electoral ar trebui să aibă loc în strânsă corelație cu standardele naționale stabilite în Constituția Republicii Moldova, precum și cu angajamentele internaționale și recomandările ONU, Consiliului Europei/Comisiei de la Veneția, OSCE/BIDD0.

Organizațiile semnatare atrag atenția că modificarea sistemului electoral a fost efectuată fără a se ține cont de principala recomandare a Comisiei de la Veneția, care a menționat că schimbarea sistemului de vot proporțional pe unul mixt nu este recomandată pentru Republica Moldova.

În plus, organizațiile vor să vă atragă atenția asupra mai multor deficiențe importante din așa-zisa lege, și anume:

1. Alegerea deputaților într-un singur tur de scrutin, după cum este prevăzut în legea adoptată, va asigura o reprezentativitate mai redusă a Parlamentului, comparativ cu alegerea Președintelui și a primarilor, care are loc în două tururi de scrutin. În aceste condiții, organizațiile semnatare consideră că Parlamentul a încălcat prevederile art. 60 din Constituție, unde este stipulat că Parlamentul este organul reprezentativ suprem;
2. Organizațiile sunt foarte îngrijorate de încălcarea principiului egalității de vot, prevăzut în legea recent adoptată. Observația dată are la bază faptul că pragul minim de accedere în Parlament în baza listei de candidați, înaintată de partidele politice în circumscripția națională, va fi mai mare decât cel care va fi înregistrat în anumite circumscripții electorale uninominale. De exemplu, la o participare de circa 50% din alegători și un scor electoral minim de 6%, un partid politic va putea delega în Parlament doar 3 deputați din lista națională de candidați, ceea ce este egal cu aproximativ 28.000 de voturi per mandat. În același timp, în circumscripțiile electorale uninominale, cu aceeași rată de participare, un deputat

ar fi ales cu doar aproximativ 3-5 mii de voturi; O preocupare deosebită constă și în faptul că principiul egalității de vot ar fi imposibil să fie aplicat în circumscripțiile electorale create pe teritoriul autonomiei găgăuze, în regiunea transnistreană, precum și în cazul alegătorilor stabiliți peste hotare;

3. Având în vedere deficiența menționată mai sus, organizațiile semnatare regretă faptul că Parlamentul Republicii Moldova a ignorat recomandarea Comisiei de la Veneția legată de micșorarea pragului electoral de la bariera de 6%. Trebuie subliniat faptul că pragul electoral pentru accesarea partidelor politice în Parlament, conform sistemului electoral mixt adoptat, a fost, de fapt, dublat. Astfel, conform noului sistem electoral, comparativ cu sistemul proporțional precedent, un partid politic cu o susținere din partea populației de 6% la nivel național va putea delega doar 3 deputați;
4. Organizațiile sunt extrem de îngrijorate de faptul că în legea adoptată sunt excluse din procesul electoral circa 5% din alegători, adică aproximativ 158.000 de alegători care nu au nici domiciliu, nici reședință;
5. Ultima deficiență semnificativă, asupra căreia vreau să vă atrag atenția, se referă la ignorarea recomandării Comisiei de la Veneția, prin care Parlamentului i s-a solicitat să creeze o comisie independentă pentru delimitarea hotarelor circumscripțiilor electorale uninominale. Dimpotrivă, Parlamentul a atribuit dreptul de creare a comisiei pentru stabilirea circumscripțiilor electorale uninominale Guvernului, care este un organ politic subordonat majorității parlamentare. Cu părere de rău, Parlamentul nu a inclus nici hotarele circumscripțiilor uninominale în Codul Electoral, după cum au recomandat multe organizații ale societății civile.

În concluzie, având în vedere încălcarea principiilor și a

standardelor menționate mai sus, organizațiile semnatare se adresează autorităților moldovenești în vederea retragerii legii privind modificarea sistemului electoral și revenirii la un sistem electoral proporțional.

De asemenea, organizațiile subsemnate se adresează reprezentanților statelor participante și altor părți interesate internaționale cu următoarele recomandări:

1. Recunoașterea și susținerea tuturor solicitărilor legale inițiate la nivel național pentru eliminarea sistemului de vot mixt și revenirea la un sistem de vot proporțional;
2. Monitorizarea implementării recomandărilor Comisiei de la Veneția și ale OSCE/BIDD0, formulate în contextul alegerilor recent organizate și al sistemului electoral modificat.

Organizațiile semnatare:

- Asociația Promo-LEX
- Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” (IDIS Viitorul)
- Centrul de Resurse Juridice din Moldova
- Asociația Presei Independente
- Institutul pentru Politici și Reforme Europene
- Transparency International Moldova
- Asociația pentru Democrație Participativă
- Fundația Est Europeană

[PDF](#)

Efectele sistemului mixt. Studiu de caz: votul studentilor și al elevilor poate decide soarta alegerilor din unele circumscripții uninominale

Votul studenților și al elevilor cu drept de vot în cadrul alegerilor din Republica Moldova a fost mereu un subiect de discuții publice. Misiunile Promo-LEX de observare a alegerilor au recomandat în repetate rânduri autorităților să renunțe la regimul special de vot acordat studenților și elevilor în cadrul alegerilor parlamentare și să aplice acestora condiții egale cu cele create pentru alte categorii de alegători. Noile amendamente ale Codului Electoral păstrează și de această dată un șir de clauze speciale pentru studenți și elevi, iar acestea, aplicate cu rea credință ar putea fi un punct de pornire pentru manipularea rezultatelor în circumscripțiile electorale uninominale constituite în cadrul unor localități cu un număr mare de alegători.

Condiții preferențiale de vot pentru studenți și elevi prin comparație cu alte categorii de votanți

Articolul 87 alin. (2) din Codul electoral stabilește că, **studenții și elevii cu drept de vot vor putea vota în orice secție de votare din localitatea unde-și fac studiile.** Pentru a exercita acest drept, aceștia sunt obligați să respecte următoarele condiții:

1. a) să prezinte buletinul de identitate cu fișa de însoțire;
2. b) să prezinte carnetul de student/elev al instituției

de învățământ **din localitatea respectivă;**

3. c) să completeze și să semneze o declarație pe proprie răspundere privind abținerea de la votarea multiplă, fiind informați despre răspunderea penală în caz de încălcare a acestei obligații.

Codul electoral nu impune însă reguli care ar asigura o conexiune directă dintre locul amplasării instituției de învățământ și circumscripția electorală uninominală unde este amplasată instituția respectivă, această conexiune existând doar între instituție și localitate. În acest fel, în localități mari, precum Chișinău, unde vor fi deschise cu certitudine mai multe circumscripții electorale uninominale, studenții sau elevii ar putea vota la secțiile de votare deschise în apropierea instituției, în apropierea căminelor studențești, în apropierea secțiilor de votare unde stau la gazdă sau în orice altă parte a localității.

Potențialul electoral al studenților și elevilor cu drept de vot

La alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 în circumscripția electorală Chișinău (exceptând secțiile extrateritoriale) au votat un număr total de 390 985 de alegători din 618 176 alegători înscriși în listele electorale de bază, ceea ce reprezintă cca. 63,25%[\[1\]](#).

În conformitate cu articolul 74 alin. (4) litera a), circumscripțiile electorale uninominale de pe teritoriul Republicii Moldova vor avea la bază un număr relativ egal de alegători, cuprins între 55.000 și 60.000 de alegători cu drept de vot. Respectiv, în mun. Chișinău ar urma să fie constituite un număr de aproximativ 10 circumscripții uninominale.

Datele statistice oficiale mai arată că, în anul de studii 2016-2017, în mun. Chișinău erau înscriși la studii 66 691 studenți (în universități)[\[2\]](#) și 18 190 elevi (în instituții

de învățământ profesional tehnic post secundar)[\[3\]](#).

Riscuri

Reieșind din cele prezentate mai sus, constatăm că, cei peste 80 mii alegători studenți și elevi cu drept de vot reprezintă un potențial electoral important, care, printr-un vot amplasat compact, pot decide soarta alegerilor în anumite circumscripții uninominale.

În aceste condiții, la momentul dat există premise legale pentru ca anumite forțe politice să fie tentate în a folosi acest potențial electoral prin stimularea și controlarea migrației studenților și elevilor dintr-o circumscripție uninominală către altă circumscripție în cadrul aceleiași localități. Migrația studenților și elevilor în mun. Chișinău în ziua alegerilor poate fi determinată în două feluri:

1. Voluntar în baza preferințelor. Înscrierea în cursa electorală în cadrul unei circumscripții uninominale a unui candidat care, din diferite considerente, este atractiv pentru studenți și elevi. Corespunzător, pentru a ajuta această persoană să câștige alegerile, studenții din mun. Chișinău ar putea veni voluntar să voteze pe teritoriul circumscripției electorale uninominale corespunzătoare.
2. Involuntar, în baza determinării de către factori externi. Calcularea șanselor de câștig și atragerea unui număr suplimentar de alegători studenți și elevi prin metode coruptive (asigurarea transportului organizat către anumite secții de votare din circumscripții electorale distincte, oferirea de cadouri electorale și desfășurarea concertelor etc.), reprezintă factori majori de risc pentru influențarea rezultatelor în circumscripțiile uninominale respective.

Astfel, migrația necontrolată sau dirijată a studenților și elevilor în ziua alegerilor în mun. Chișinău poate influența

semnificativ rezultatele alegerilor în cadrul circumscripțiilor electorale uninominale.

Recomandări

1. Modificarea prevederilor art.87 alin.2 Cod Electoral prin excluderea dreptului preferențial acordat studenților și elevilor de a vota la orice secție de votare în localitatea unde își fac studiile și revenirea la normele generale de vot în raza circumscripției electorale unde își au domiciliul;
2. Modificarea prevederilor art.87 alin.2 Cod Electoral prin asigurarea unei conexiuni între instituția de învățământ și circumscripția electorală uninominală;
3. Organizarea alegerilor în zi de sâmbătă pentru a permite studenților să se deplaseze la locul de domiciliu pentru a exercita dreptul de vot și timp suficient pentru a reveni la timp în Chișinău pentru continuarea studiilor;
4. Acordarea înlesnirilor la tichetele de transport public pentru a facilita deplasarea studenților și elevilor la locul de domiciliu pentru exercitarea dreptului de vot.

---

[1] <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1548&rid=12866&l=ro>

[2]

http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Educatia/Educatia_RM_2017.pdf

[3]http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/60%20Statistica%20regionala/60%20Statistica%20regionala__07%20INV/INV050600reg.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

[PDF](#)

Declarație: Implementarea sistemului electoral mixt începe tardiv, cu încălcarea legii și subminarea independenței Comisiei pentru constituirea circumscripțiilor uninominale

Chișinău, 21 august 2017

La 20 iulie 2017 Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea nr.154 pentru modificarea și completarea unor acte legislative[1], prin care în esență a fost modificat sistemul electoral prin trecerea de la sistemul proporțional de vot la unul mixt.

Articolul III al Legii nr.154 obligă Guvernul în termen de 30 zile, care a expirat la 20 august 2017, să formeze Comisia națională pentru constituirea circumscripțiilor uninominale permanente. Contrar obligației menționate, **Guvernul nu a format Comisia națională în termenul prevăzut de lege.** Totuși, la 18 august 2017, cu 2 zile înainte de expirarea termenului limită Ministerul Justiției a lansat spre consultări publice un Proiect de Regulament[2] cu privire la activitatea Comisiei Naționale pentru constituirea circumscripțiilor uninominale permanente. **Regulamentul nu prevede componența nominală a Comisiei și durata mandatului acesteia.** În schimb, proiectul Regulamentului prevede modul de constituire și organizare a Comisiei, drepturile și obligațiile membrilor Comisiei,

atribuțiile președintelui și secretarului Comisiei[3]. Concomitent, proiectul stabilește modul de organizare și desfășurare a ședințelor Comisiei, modul de adoptare a deciziilor Comisiei.

Potrivit alin. 3 art.74 Cod Electoral în redacția survenită urmare a adoptării Legii nr.154 din 20 iulie 2017, se menționează că **Comisia independentă pentru constituirea circumscriptiilor uninominale va activa în baza propriului regulament aprobat de Guvern.** Corespunzător, **inițiativa Guvernului de a reglementa activitatea unei comisii care conform legii se prezumă a fi independentă și care urmează să-și elaboreze propriul Regulament de activitate care doar tehnic urmează să fie aprobat de Guvern nu înseamnă altceva decât ingerință directă în activitatea acestui organ și intenție de suprimare a independenței acesteia.** Or, conform art.III din Legea nr.154 din 20 iulie 2017, Guvernul urma până la 20 august 2017, doar să aprobe componența nominală a Comisiei independente și să stabilească mandatul de activitate a acesteia în timp, cu fixarea termenului în care Comisia creată va propune Guvernului propriul Regulament de activitate. În același timp, art. 3 al proiectului Regulamentului, care stabilește aprobarea de către Guvern a componenței Comisiei, cu cel puțin 14 luni până la data expirării mandatului Parlamentului, la momentul de față intră în contradicție directă cu art.III al Legii nr. 154 din 20 iulie 2017.

Reiterăm poziția[4] Asociației Promo-LEX prin care am indicat că, atribuirea dreptului de constituire a circumscriptiilor electorale uninominale permanente unui organ politic, și anume Guvernului, care este subordonat majorității parlamentare, precum și neincluderea hotarelor circumscriptiilor uninominale în corpul Codului Electoral este o deficiență majoră a sistemului electoral mixt aprobat prin Legea nr.154 din 20 iulie 2017. Cu toate acestea, semnalăm și alte deficiențe ale proiectului de Regulament care urmează a fi luate în calcul de

către Comisia creată la etapa elaborării propriului Regulament:

1. Contrar prevederilor legale prevăzute de Codul Electoral, Guvernul a introdus o poziție nouă pentru membrii comisiei și anume: un reprezentant al partidului politic care a desemnat un candidat care la ultimele alegeri prezidențiale a participat la al doilea tur de scrutin (p. 3, lit. f);
2. Nu este descrisă explicit și definitiv procedura de revocare a membrilor. Inițierea se face de către 1/3 din membri iar revocarea propriu-zisă nu este reglementată (p.12).
3. La p.18 este prevăzută poziția de Președinte și secretar al ședinței (în cazul lipsei președintelui Comisiei) însă nu este descrisă o procedură de alegere a acestora. Pe de altă parte, norma de la p.18 vine în contradicție directă cu prevederile p. 27 care stabilește că în cazul imposibilității Președintelui comisiei de a participa la ședință, atribuțiile acestuia sunt îndeplinite de către Secretarul comisiei.
4. Admiterea adoptării deciziilor Comisiei cu votul majorității membrilor prezenți ar permite adoptarea unor decizii de către practic o pătrime din membrii acestui organ (p. 29). Din acest considerent se propune ca adoptarea deciziilor să fie efectuată cu majoritatea membrilor aleși.
5. Dat fiind faptul că sarcina de bază a Comisiei este constituirea circumscripțiilor uninominale permanente, considerăm oportun a delimita sau chiar exclude situațiile și deciziile care pot fi votate în mod secret (p.30).
6. Ridică semne de îngrijorare limitarea numărului de reprezentanți ai organizațiilor societății civile la numai un reprezentant comparativ cu reprezentanții mediului academic care se pare că vor fi reprezentați de 3 persoane.

Totuși salutăm și recomandăm Comisiei la elaborarea propriului Regulament să țină cont de sugestia Ministerului Justiției de a include în componența acesteia membri cu drept de vot consultativ din rândul altor entități relevante: autorități publice centrale, partide politice extraparlamentare, organizații ale societății civile etc. La fel considerăm că elaborarea unui Plan Calendaristic este un instrument util care poate fi preluat dar e mai bine ca el să fie unul obligatoriu pentru o bună și ordonată desfășurare a activității.

Semnături:

Asociația Promo-LEX

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM)

---

[1] <http://monitorul.md/index/viewpdf/id/1982/?lang=1>

[2]

http://justice.gov.md/public/files/transparenta_in_procesul_de_cizional/coordonare/2017/august/2017.08.18_Regulament_CNCCU_v3_1.pdf

[3]

http://justice.gov.md/public/files/transparenta_in_procesul_de_cizional/coordonare/2017/august/NF2017.08.18_Regulament_CNCCU_v3.pdf

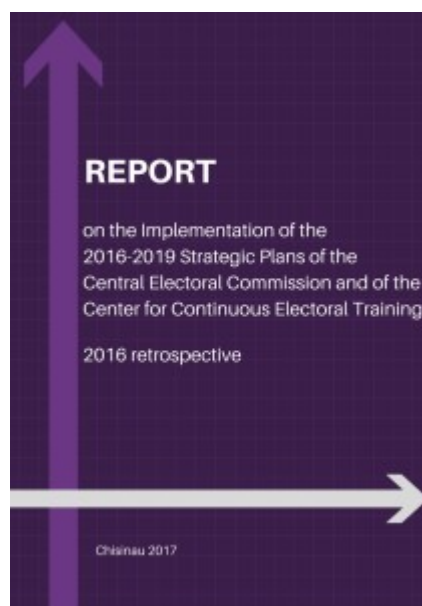
[4]

<https://promolex.md/9925-d-e-c-l-a-r-a-t-i-e-cu-referire-la-modificarea-sistemului-de-alegere-a-deputatilor-in-parlament/>

[PDF](#)

RAPORT – Implementarea Planurilor Strategice pentru perioada 2016-2019 ale Comisiei Electorale Centrale și Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral. Retrospectiva anului 2016

D E C L A R A Ț I E cu referire la modificarea sistemului de alegere a deputaților în Parlament

Asociația Promo-LEX regretă modificarea sistemului electoral și adoptarea la 20 iulie 2017^[1] a proiectului de lege nr. 60 din 14.03.2017 privind trecerea de la sistemul electoral proporțional către un sistem mixt de alegere a deputaților Parlamentului Republicii Moldova. În aceeași zi, de către Președintele Republicii Moldova a fost promulgată legea, și a intrat în vigoare începând cu data de 21 iulie 2017 prin publicarea legii nr. 154^[2] în Monitorul Oficial. În această ordine de idei, reamintim că, Asociația Promo-LEX, dar și alte organizații non-guvernamentale au solicitat Parlamentului Republicii Moldova să adopte eventualele modificări ale sistemului electoral în perspectiva implementării acestuia

pentru alegerile parlamentare din 2022, adică peste un ciclu electoral ordinar[3].

Totodată, **Asociația Promo-LEX atrage atenția că, modificarea sistemului electoral a fost efectuată fără a se ține cont de principala recomandare a Comisiei de la Veneția, care a menționat că, schimbarea sistemului de vot proporțional pe unul mixt pentru Republica Moldova nu este recomandabilă[4].** Mai mult, în avizul său Comisia de la Veneția a reiterat și a atras atenția că, încă în anul 2003 a recomandat Republicii Moldova schimbarea sistemului electoral proporțional cu o singură circumscripție într-un sistem proporțional cu circumscripții plurinominale[5].

O concluzie similară cu cea menționată în avizul Comisiei de la Veneția a fost formulată și în studiul „Proiectarea sistemului electoral în Republica Moldova”[6], elaborat de Promo-LEX. Reamintim că, potrivit studiului menționat, pentru Republica Moldova, cel mai oportun ar fi fost implementarea unui sistem electoral proporțional cu circumscripții electorale plurinominale și liste deschise de candidați. În acest context, **Asociația Promo-LEX reafirmă susținerea sa pentru revenirea la sistemul electoral proporțional, cu stabilirea unor circumscripții electorale plurinominale și liste deschise de candidați, dar se conduce de principiul supremației legii.**

Deși legea nr. 422 de modificare a sistemului electoral conține anumite prevederi promovate inclusiv de Asociația Promo-LEX, precum obligativitatea constituirii circumscripțiilor electorale pentru regiunea transnistreană dar și pentru cetățenii aflați peste hotarele țării, acordarea stimulentei tehnice și financiare pentru asigurarea echității de gen de către partidele politice, majorarea numărului de buletine de vot pentru secțiile de votare din străinătate etc., **Asociația Promo-LEX consideră că, legea respectivă conține în continuare o mulțime de deficiențe importante cum ar fi:**

- atribuirea dreptului de constituire a circumscripțiilor electorale uninominale permanente unui organ politic, și anume Guvernului, care este subordonat majorității parlamentare, precum și neincluderea hotarelor circumscripțiilor uninominale în corpul Codului Electoral;
- Negarea prevederilor art.60 din Constituție care stabilește că, Parlamentul este organul reprezentativ suprem, iar alegerea deputaților într-un singur tur de scrutin va asigura o reprezentativitate mai redusă, comparativ cu alegerea Președintelui țării dar și primarilor, care au loc în două tururi de scrutin anume pentru a crește reprezentativitatea;
- Stabilirea premiselor pentru încălcarea principiului egalității votului, ori pragul minim de accedere în Parlament în baza listei de candidați înaintată de partidele politice pe circumscripția națională va fi unui mai mare decât cel care va fi înregistrat în anumite circumscripții electorale uninominale (spre exemplu la o participare de circa 50 la sută din alegători și un scor electoral minim de 6% sau circa 84000 voturi, obținut de un partid politic, ultimul ar putea delega în Parlament doar 3 deputați, adică circa 28000 voturi pentru un deputat, pe când în circumscripția uninominală la aceeași rată de participare un deputat ar putea fi ales și cu circa 3-5 mii voturi sau chiar mai puțin);
- Ignorarea recomandării Comisiei de la Veneția legată de micșorarea pragului electoral, sau majorarea de facto de două ori a pragului electoral. Comparativ cu sistemul proporțional precedent, când un partid politic cu suport popular de 6% putea delega în Parlament cel puțin 6 deputați, conform noului sistem electoral, același partid politic cu un suport popular similar la nivel național va putea delega în Parlament cel puțin 3 deputați, adică de două ori mai puțin;
- Legea nr. 422 nu prevede nici un mecanism clar de vot

pentru circa 158 mii de alegători[7] care nu au nici domiciliu și nici reședință;

- Lipsa unui mecanism de exercitare a dreptului de vot în baza certificatului pentru drept de vot măcar pe circumscripția națională, de către alegătorii care în ziua alegerilor nu se vor afla pe teritoriul circumscripției uninominale;
- Diversificarea mecanismului de responsabilitate electorală pentru anumiți concurenți electorali înregistrați în circumscripțiile uninominale, care vor fi obligați să depună actele necesare pentru înregistrare la consiliile electorale de circumscripție iar cele de raportare financiară la CEC, ori ultima instituție poate face față ambelor provocări în cazul asigurării condițiilor optime de funcționare;
- Permișiunea acordată prin lege candidaților incluși în lista națională a partidelor politice de a fi în același timp și candidați independenți pe circumscripții uninominale creează oportunități de finanțare indirectă, inegală și la limita bunului simț a campaniilor electorale acelor partide care vor admite astfel de situații;
- Lipsa unui mecanism legal clar prin care vor fi constituite (în baza localităților din mai multe unități administrativ teritoriale de nivelul II) consiliile electorale de circumscripție pentru gestionarea procesului electoral în cadrul circumscripțiilor uninominale.

Pe lângă deficiențele menționate mai sus, **sistemul mixt de vot poate conduce la un șir continuu de alegeri parțiale în circumscripții uninominale, va spori costurile pentru organizarea alegerilor parlamentare și a campaniilor electorale, va crește riscul de corupere a alegătorilor, în special în circumscripțiile uninominale, va crește riscul "coruperii" deputaților prin „alocarea selectivă” a resurselor financiare din banii publici pentru realizarea promisiunilor**

electorale ale acestora pe teritoriul circumscripției electorale uninominale din care a fost ales, precum și sporește riscul fragmentării excesive a electoratului, dar și apariția unor conflicte sociale și etnice. În contextul celor menționate mai sus, **Asociația Promo-LEX consideră că sistemul electoral mixt adoptat recent are mai multe dezavantaje comparativ cu sistemul proporțional, în special cel proporțional, cu stabilirea unor circumscripții electorale plurinominale și liste deschise de candidați.**

În concluzie, Asociația Promo-LEX, în calitate de organizație apolitică, a semnalat și va semnală în continuu deficiențele observate în proiectele propuse dar și în actele legislative și normative deja adoptate care țin de administrarea și gestionarea procesului electoral. Totodată, **Promo-LEX își anunță deschiderea pentru a contribui la înlăturarea sau minimalizarea efectelor negative și a deficiențele observate sau constatate în Codul Electoral și alte acte normative.** De asemenea, Asociația Promo-LEX va continua monitorizarea realizării dreptului de a alege și a fi ales indiferent de sistemul de vot implementat.

---

[1] Atribuție exercitată legal în temeiul art.72 alin. (1) și art.72 alin. (3) lit.a) din Constituție

[2] <http://monitorul.md/index/viewpdf/id/1982/lang/1/>

[3]

<https://promolex.md/8021-mai-multe-organizatii-neguvernementale-solicita-parlamentului-sa-urgenteze-procedurile-de-modificare-a-legislatiei-electorale-in-stricta-conformitate-cu-adresele-curtii-constitutionale-si-recomandaril/>

[4]

[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)012-e_pct.15](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)012-e_pct.15)

[5]

[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)012-e_pct.34](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)012-e_pct.34)

[6]

https://promolex.md/wp-content/uploads/2017/05/sistem_electoral_R0_web.pdf

[7] <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=19677&l=ro>

PDF